

TURİZM EĞİTİMİ ALAN ÖĞRENCİLERİN TURİZMDE KARIYER ALGILAMALARI: ÇANAKKALE, MERSİN VE KIBRIS'TA BİR ARAŞTIRMA*

Yrd. Doç. Dr. Tülay Güzel
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Turizm Fakültesi

Yrd. Doç. Dr. Gürkan Akdağ
Mersin Üniversitesi, Turizm Fakültesi

Arş. Gör. Ozan Güler
Mersin Üniversitesi, Turizm Fakültesi

Süreyya Şener
Girne Amerikan Üniversitesi, Uygulamalı Sosyal
Bilimler Fakültesi

*Bu çalışmada kullanılan verilerin bir kısmı Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Bilimsel Araştırma Projeleri Komisyonu tarafından desteklenen 2010/133 nolu projeden alınmıştır.

Yayını kaynak göstermek için; Güzel, T., Akdağ, G., Güler, O. ve Şener, S. (2014). Turizm Eğitimi Alan Öğrencilerin Turizmde Kariyer Algılamaları: Çanakkale, Mersin ve Kıbrıs'ta Bir Araştırma, 18 Nisan 2014, 3. Doğu Akdeniz Sempozyumu, ss:176-187, Mersin. ISBN:978-605-4940-06-6

Özet

Turizm lisans eğitimi alan öğrencilerin turizmde kariyer algılamalarını araştıran bu çalışma kolayda örnekleme tekniği ile üç farklı üniversitede eğitim gören toplam 414 öğrenciden Roney ve Öztin'in (2007) geliştirdiği anket yardımıyla veri toplamıştır. Elde edilen sonuçların daha önceki çalışmalar ile oldukça benzer olduğu görülmektedir. Buna göre öğrencilerin turizmde kariyer algılamalarının cinsiyet, mezun olunan lise, eğitimden duyulan memnuniyet ve sektörde deneyim değişkenlerine göre istatistiksel olarak farklılaşmadığı anlaşılmıştır. Öğrencilerin turizmde kariyer algılamalarına ilişkin görüşleri incelediğinde öğrencilerin turizmde kariyerin gerek olumlu gerekse olumsuz etkileri hakkında kararsız bir tutuma sahip oldukları görülmektedir. Öğrencilerin en yüksek kariyer algılamalarının 'turizmin yurtdışında çalışma olanağı sağlaması' ve yeni insanlarla tanışmanın verdiği keyiften kaynaklandığı, en olumsuz algılamaların ise 'turizmin diğer işlerden daha az saygın olması', 'turizmin cinsiyet ayrımına yol açması', 'sosyal yaşantıya zaman bırakmaması' ve 'ekonomik getirinin azlığı'ndan kaynaklandığı söylenebilir. Çalışma teorik ve uygulamaya yönelik çıktılar ve önerilerle son bulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Turizm eğitimi, turizmde kariyer, turizm endüstrisi

1. Giriş

Kitle turizminin tüm dünyada gelişmesi ile birlikte; Türkiye coğrafi avantajları ve iklim koşullarının da etkisiyle turizm alanında hızlı bir ilerleme sergilemiştir. 1990'lı yıllardan itibaren ilerleyen hızlı liberal politikalar altında devlet desteği ve teşvikler ile kalkındırılmaya çalışılan turizm endüstrisi, süreç içerisinde istenen altyapı ve tesis yatırımlarına kavuşmuş ancak bu durum aynı zamanda uluslararası arenada düşük oda ücreti, düşük personel kalitesi ve çevresel bozulma sonucunu beraberinde getirmiştir (Roney ve Öztin, 2007:5). en büyük problem ise nitelikli ara eleman ve turizm eğitimi almış kişilerin sektörel istihdamının eksikliği olarak göze çarpmaktadır. Gerek doğrudan gerekse dolaylı ekonomik etkilerinden dolayı güçlü bir istihdam sağlayıcı olarak kabul edilen turizm endüstrisi buna karşın düşük kaliteli ve düşük ücretli işlerden dolayı personel devir hızı yüksek ve bu açıdan kötü bir şöhrete sahip endüstrilerden birisidir (Roney ve Öztin, 2007:5). Öyle ki, yapılan araştırmalar turizm eğitimi alan nitelikli personelin önemli bir bölümünün turizm sektöründe çalışmak istemediklerini veya çalışmadıklarını göstermektedir. Buna karşın turizm endüstrisinin hizmet baskın yapısı ve tüketicilerin temel ihtiyaçlarından ziyade psikolojik ihtiyaçlarının tatmin edilmeye çalışılması nitelikli işgücü gerekliliğini baskın bir biçimde ortaya koymaktadır (Hacıoğlu, 2010:14).

Bu temel sorunların üstesinden gelebilmek adına Türkiye'de turizm endüstrisi altında yer alan alt sektörlerin hizmet kalitesinin yükselmesi ve işgücü istihdamının daha başarılı hale gelmesi amacıyla orta öğretim ve yüksek öğretim çatısı altında bir çok turizm ve otelcilik eğitimi veren okul açılmıştır (Gürkan vd., 2010:352). Buna karşın bu okullardan mezun olan öğrencilerin önemli bir bölümünün turizm sektörü dışındaki sektörlerde çalışmayı tercih ettiği görülmektedir (Duman vd., 2006:52; Gürkan vd., 2010:353). Nitelikli personel ihtiyacı duyan işletmelerin, bilhassa uluslararası işletmelerin personel ihtiyaçlarını karşılamada turizm eğitimi alan öğrencilerinin algılamalarını göz ardı etmeleri, çok büyük sabit ve değişken yatırım maliyetlerine katlanılarak kurulan işletmelerin nihai hedefi olan hizmet kalitesi ve dolayısıyla müşteri memnuniyeti hedeflerine zarar verecektir (Roney ve Öztin, 2007:5). Bu noktada belirtmek gerekir ki, her ne kadar sektörlerden nitelikli personel alımı konusunda seçici olması beklenirken, öğrencileri eğitime ve sektöre yetiştirme görevi olan turizm okullarının da benzer şekilde kariyerini, eğitim aldığı alanda yapmaya devam edecek öğrenci sayısını artırıcı çabalar içinde olması gerekir. Kuşluyan ve Kuşluyan (2003), turizm eğitimi alan 397 öğrenci üzerinde gerçekleştirdiği araştırmada, öğrencilerin sektörde kalmak istememelerinin önemli nedenlerinden birinin turizm okullarında verilen eğitimin sektör gerçeklerine uymaması olduğunu belirtmiştir. Staj ve sezonluk çalışmalarını belirli kısıtlar altında gerçekleştiren öğrencilerin (Gürkan vd., 2010:357), sektörden soğumalarını engellemek,

geçici olarak yaptıkları işleri devamlı yapacakları gibi bir algıya düşen öğrencileri motive etmek ve sürekli gelişimlerini izlemek eğitim kurumlarının üzerine düşen önemli sorumluluklardır.

Her geçen yıl sayısı daha da fazla artan turizm ve otelcilik eğitimi veren okullardan mezun olan öğrencilerin turizmde istihdam edilmelerinin Türkiye turizm endüstrisinin gelişimi açısından son derece önemlidir. Bu ön kabulden hareketle bu çalışmanın amacı lisans programlarında turizm eğitimi alan öğrencilerin turizmde kariyer algılamalarını incelemektir. Farklı tarihlerde Çanakkale, Mersin ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ndeki üniversitelerde lisans eğitimi alan öğrencilere uygulanan anket formu yardımıyla öğrencilerin turizm sektöründeki kariyer algılamalarının yanı sıra aldıkları eğitimden memnuniyetleri ve turizmde çalışma niyetlerine ilişkin görüşleri de değerlendirilmeye çalışılmıştır.

2. Alan Yazın Taraması

Kozak ve Kızıllırmak'ın (2001) önlisans düzeyinde turizm eğitimi almakta olan öğrenciler üzerinde yaptıkları çalışmada öğrencilerin turizm sektöründeki işlerin saygınlığı konusunda olumsuz tutuma sahip oldukları belirtilmiştir. Aynı araştırma kapsamında cinsiyet, mezun olunan orta öğretim kurumu ve eğitim alınan bölümün üniversite sınavındaki tercih sıralamasının sektöre yönelik tutumlar üzerinde önemli derece farklılık yaratmadığını saptanırken, daha önce staj yapma ya da yapmama durumunun sektöre yönelik tutumlarında farklılaşmaya neden olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Benzer şekilde, Baltacı ve Üngüren'in (2010) Akdeniz Üniversitesi, Süleyman Demirel Üniversitesi ve Balıkesir Üniversitesi'nin ön lisans, lisans ve yüksek lisans düzeyinde eğitim veren 5 farklı bölümünde (turizm işletmeciliği, konaklama işletmeciliği, seyahat işletmeciliği, ağırlama hizmetleri ve turist rehberliği) turizm eğitimi alan 446 öğrenci üzerinde üzerinde yapmış olduğu başka bir araştırmada, öğrencilerin genel olarak sektöre karşı olumsuz bir tutum ve görüş içerisinde oldukları saptanmıştır.

Roney ve Öztin'in (2007) Türkiye'nin üç farklı üniversitesinde toplam 450 kişi üzerinde yaptıkları kariyer algısı belirleme çalışmasında, öğrencilerin çoğunluğunun turizm eğitimin doğru bir kariyer tercihi olduğunu ve bu yolla iyi paralar kazanılabileceğini düşündükleri bulunmuştur. Buna karşın Kozak ve Kızıllırmak'ın (2001) sonuçlarıyla benzer bir şekilde öğrencilerin çoğunun turizm sektörünün saygınlık ve çalışma koşulları hakkında olumsuz algılara sahip olduğu bulunmuştur. Birdir (2002), Turizm ve otel işletmeciliği eğitimi alan lisans öğrencileri üzerinde yaptığı bir çalışmada, öğrencilerin sektörde çalışmayı tercih etmeme nedenlerinin başında 'ücretlerin düşük olması' ve 'verilen eğitimin bu karmaşık sektörde başarılı olmak için yetersiz olması', 'iş güvencesi ve çalışma garantisi olmaması', 'dışsal faktörlere bağlı riskin yüksek oluşu', 'sektördeki işlerin gelecek yaşantıya uygun olmaması' ve 'sektördeki işlerin kişiye itibar kazandırmaması' gibi nedenlerin geldiğini belirlemiştir.

Richardson ve Butler'in (2012) Malezya'da eğitim gören 429 öğrenci üzerine yapmış olduğu araştırmada, öğrencilerin turizmde kariyer yapma beklentisi içinde olmadıkları, öğrencilerin bir meslekte kariyer yapmaları için önemli olan konular ile turizmin sundukları arasında büyük farklılıklar olduğunu düşündükleri ve öğrencilerin 'aşırı iş yükü', 'düşük maaş' ve 'güvenilir maddi gelecek' gibi unsurlarda turizmin yetersiz olduğunu düşündükleri bulunmuştur. Chuang ve Jenkins'in (2010) 394 öğrenci üzerinde yaptıkları çalışmada, katılımcıların konaklama sektöründe kariyer yapmak istemelerinin ana nedenlerinin mesleğin sosyal getirilerinden ve eğlenceli yapısından kaynaklandığını buna karşın iş güvenliği ve gelir gibi nedenlerin olumsuz etki eden unsurlar olduğunu bulgulamıştır. Bu çalışmaların aksine Lu ve Adler (2009) tarafından gerçekleştirilen araştırmada Çin'de 4 farklı üniversitede eğitim gören 503 turizm öğrencisinin turizmde kariyer yapma eğiliminde oldukları ve bilhassa sektörün 'kişisel gelişim sağlama' ve 'yüksek gelir sağlama' özelliklerinden dolayı öğrencilerin mezuniyet sonrası turizmde kariyer yapmak istedikleri ortaya koyulmuştur.

Alan yazındaki bazı çalışmalar kategorik değişkenlerin öğrencilerin turizmde kariyer eğilimlerini nasıl etkilediğini araştırmıştır. Jenkins'in (2001) iki farklı ülkedeki (İngiltere ve Hollanda) turizm öğrencilerinin uluslararası turizm sektörüne ilişkin algılamalarını ortaya çıkarmak için yaptığı araştırmasında öğrencilerin okullarını bitirmeye yaklaştıkça turizm endüstrisine ilişkin algılarının olumsuzlaştığı ortaya çıkmıştır. Getz (1994), İskoçya'nın Spey Valley bölgesinde lise öğrencileri üzerinde yaptığı çalışmada 14 yaşın üzerindeki öğrencilerde turizm algılamalarının giderek negatifleştiğini ve staj yapan öğrencilerin, staj yapmamış öğrencilerden daha negatif tutumlar içine girdiği sonucuna ulaşmıştır. Chen ve Shen (2012) 459 öğrenci üzerinde yaptığı araştırmada öğrencilerin mezun olduktan sonra turizmde çalışmaya devam etmelerini sağlayan en önemli öncülün "staj programı planlamaları" olduğunu bulgulamışlardır.

Aksu ve Köksal (2005), Akdeniz Üniversitesi Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulunda, birinci sınıftan son sınıfa kadar tüm öğrencilerin dâhil olduğu evren üzerinde 689 öğrenci üzerinde yaptıkları kariyer yönelimi araştırmasında, bölümünü isteyerek seçen ve kişisel olarak bu mesleği gönüllü olarak sürdürmeye niyetli öğrencilerin, diğer öğrencilere göre daha pozitif algılara sahip olduğu belirlemiştir. Buna karşın Pehlivan'ın (2006) Adnan Menderes Üniversitesi Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulunda 345 öğrenci üzerinde bir gerçekleştirdiği araştırmada elde ettiği bulgular Köksal ve Aksu'nun (2005) çalışmasından farklılaşmaktadır. Elde edilen bulgular, lisans düzeyinde turizm eğitimi almakta olan öğrencilerin büyük bir

bölümünün, turizm eğitimi isteyerek seçmelerine rağmen mezun olduktan sonra turizmde kariyer yapmak istemediklerini ortaya koymaktadır. Gürkan vd. (2010) tarafından 5 farklı üniversitenin Meslek Yüksekokullarında turizm eğitimi alan öğrenciler üzerinde yapılan araştırmada öğrencilerin üst düzey bir yönetici pozisyonunu ilk üç yıl içinde elde edeceklerini düşündükleri, verilen temel yabancı dil eğitiminin yetersiz olduğu, ikinci bir yabancı dil öğrenmek istedikleri, kendilerini geliştirmek için kurs ve seminerlere katılmayı planladıkları sonuçlarına ulaşılmıştır.

3.Yöntem

3.1.Amaç

Çalışmanın amacı, turizm ve otelcilik lisans eğitimi bitirmeye yaklaşan öğrencilerin, turizm kariyer algılarını ortaya çıkararak, olası memnuniyetsizlik ve rahatsızlıkları tespit etmektir. Bu çalışmayı önemli kılan temel neden, belli bir süredir turizm eğitimi alan öğrencilerin aldıkları eğitimi ve sektördeki sosyo-ekonomik çalışma koşullarını değerlendirmeleri sonucunda başka sektörle doğru olası bir sızıntının sebeplerini anlayabilmektir. Her fırsatta istenen özellikte personele sahip olunmadığından yakın turizm endüstrisinin, uzun süredir eğitim gören ve yaptıkları stajlar ile deneyim elde etmiş öğrenciler tarafından değerlendirilmesi, gelecek adına daha sağlıklı eğitim-sektör ilişkisi kurulması adına önem taşımaktadır.

3.2.Veri Toplama Aracı

Veri toplama aracı olarak anket tekniğinden yararlanılmıştır. Roney ve Öztin'in (2007) çalışmalarında kullandıkları ölçeğin bir kısmının kullanıldığı anket formu iki ayrı bölümden oluşmaktadır. Buna göre anketin birinci bölümündeki öğrencilerin kategorik ve psikografik özelliklerini belirlemeye yönelik çoktan seçmeli ve açık uçlu sorular bulunmaktadır. Anketin ikinci bölümde toplam 15 ifadeden oluşan 1=Kesinlikle geçerli değil, 5=Kesinlikle geçerli olacak şekilde Likert tipinde bir ölçek kullanılmıştır.

3.3.Kapsam, Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni Türkiye ve KKTC'de bulunan ve lisans turizm eğitimi veren okullardır. Çalışma evreni ise Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Turizm Fakültesi (ÇÖMÜ), Mersin Üniversitesi Turizm Fakültesi (MEÜ) ve KKTC Girne Amerikan Üniversitesi Turizm ve Konaklama İşletmeciliği Yüksekokulu (GAÜ) 3.sınıf ve 4.sınıf öğrencilerinden oluşmaktadır. Bu bağlamda lisans eğitimi gören hazırlık, 1. ve 2. sınıf turizm öğrencileri çalışma kapsamına dâhil edilmemiştir. Araştırmanın örnekleme yöntemi tesadüfi olmayan örnekleme yöntemlerinden kolayda örnekleme yöntemidir. Farklı zaman dilimlerinde yüz yüze anket tekniği ile toplanan verilerden hatalı ve eksik anket doldurma sebepleri ile 32 tanesi çalışma dışında bırakılmıştır ve sonuç olarak verilerin analizine 414 geçerli anket ile başlanmıştır. Örneklemin % 51'i Çanakkale, % 27'si Mersin ve % 22'si Kıbrıs'taki üniversitelerin ilgili bölümlerinden oluşmaktadır.

4. Alan Araştırması

4.1.Kategorik Değişkenlerin İncelenmesi

Çalışma içerisinde yer alan kategorik sorular, öğrencilerin turizmde kariyer eğilimini gösteren 5'li Likert tipindeki ifadelerle verdiği yanıtları daha anlaşılır kılması bakımından önemlidir. Tablo 1'de araştırmaya dâhil edilen katılımcılara ait bazı demografik ve psikografik özellikler bulunmaktadır. Bu çerçevede, örneklemin; kadın erkek olarak birbirine yakın, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi ağırlıklı olmak üzere üç farklı üniversiteden oluşan, büyük bir çoğunluğunun turizm dışındaki liselerden mezun olan ve büyük oranda sektör tecrübesine sahip bir örneklem olduğu söylenebilir. Katılımcılara yöneltilen bazı psikografik sorulara verilen cevaplar incelendiğinde, örneklemin yaklaşık %51'inin aldığı eğitimi çeşitli nedenlerden dolayı yetersiz gördüğü, katılımcıların yaklaşık %27'sinin okullarından ayrılma niyetinde olduğu ve %22'sinin kararsız olduğu ve katılımcıların yaklaşık %48'inin mezun olduktan sonra turizmde çalışmaya karşı olumsuz ve kararsız bir tutum takındığı görülmektedir.

Tablo 1. Demografik ve Psikografik Değişkenlerin Dağılım Tablosu

Cinsiyet	n	%	Üniversite			n	%	
Kadın	190	45,9	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi			210	50,7	
Erkek	224	54,1	Mersin Üniversitesi			113	27,3	
Toplam	414	100,0	Girne Amerikan Üniversitesi			91	22,0	
Bitirilen Lise	n	%	Toplam			n	%	
Turizm ve Otelcilik	89	21,7	Aldığımız Eğitimden Memnun musunuz?			n	%	
Diğer	322	78 ,3	Memnunum			202	49,3	
Toplam	414	100,0	Memnun değilim			208	50,7	
Daha önce turizm endüstrisinde deneyiminiz oldu mu?			Toplam			410	100,0	
			İmkânınız olsaydı turizm eğitimi almayı hemen bırakırdınız mıydınız?			Mezun olduktan sonra Turizm sektöründe çalışmayı düşünüyor musunuz?		
			Evet	111	26,9	Evet	214	51,9
Evet	333	80,6	Hayır	212	51,3	Hayır	78	18,9
Hayır	80	19,4	Kararsızım	90	21,8	Kararsızım	120	29,1
Toplam	413	100,0	Toplam	413	100,0	Toplam	412	100,0

Anketin ilk bölümünde bulunan kategorik sorulara verilen yanıtların, katılımcıların eğitim aldıkları üniversitelere göre farklılıklarını incelemek için tekrar frekans ve yüzde dağılımları hesaplanmıştır. Tablo 2 incelendiğinde, her üç üniversiteden de araştırmaya katılan öğrencilerin büyük kısmının turizm ve otelcilik lisesi eğitimi almadığı görülmektedir. Öğrencilerin sektörde staj veya sezonluk çalışma oranlarının yüksek olduğu görülmekle birlikte, Girne Amerikan Üniversitesi öğrencileri en düşük yüzdeye sahiptir. Öğrencilerin aldıkları eğitimden memnuniyetlerine bakıldığı zaman Girne Amerikan ve Mersin Üniversitesi öğrencilerinin yüksek sayılabilecek bir memnuniyete buna karşın Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi öğrencilerinin oldukça düşük bir memnuniyete sahip olduğu görülmektedir. 'İmkânım olsa bugün turizm eğitimi almayı bırakırdım' ifadesine en az katılan öğrencilerin de Girne Amerikan Üniversitesi ve Onsekiz Mart Üniversitesi'nin öğrencileri olduğu görülmektedir. Benzer şekilde gelecekte turizm endüstrisinde çalışma eğilimi en yüksek olan öğrencilerin de Girne Amerikan Üniversitesi ve Onsekiz Mart Üniversitesi'nin öğrencileri olduğu görülmektedir.

Tablo 2. Üniversite Bazında Demografik ve Psikografik Değişkenlerin Dağılım Tablosu

	Değişkenler	Mersin Üniv. (n=113)	Çanakkale Onsekiz Mart Üniv. (n=210)	Girne Amerikan Üniv. (n=91)
Cinsiyet	Kadın	% 20,4	% 59,5	% 46,2
	Erkek	% 79,6	% 40,5	% 53,8
Bitirilen Lise	Turizm	% 25,7	% 19,6	% 21,3
	Diğer	% 74,3	% 80,4	% 78,7
Sektör Deneyimi	Var	% 85,8	% 84,8	% 63,7
	Yok	% 14,2	% 15,2	% 35,2
Eğitimden Memnuniyet	Memnunum	% 66,4	% 29,0	% 75,9
	Memnun değilim	% 33,6	% 71,0	% 24,1
Eğitimi Bırakma Eğilimi	Evet	% 39,8	% 24,8	% 15,6
	Hayır	% 39,8	% 56,7	% 53,3
	Kararsızım	% 20,4	% 18,6	% 31,1
Turizmde Çalışma Eğilimi	Evet	% 36,6	% 54,8	% 64,4
	Hayır	% 26,8	% 17,6	% 12,2
	Kararsızım	% 36,6	% 27,6	% 23,3

4.2. Turizmde kariyer algılamaları

Katılımcıların turizmde kariyer algılamalarını anlayabilmek için anketin ikinci bölümünde kullanılan ölçeğe öncelikle güvenilirlik analizi uygulanmıştır. Ölçeklerin ardışık, aralıklı veya sürekli değişkenlerden oluşan yapılarının iç tutarlılığını test etmek için, Cronbach Alfa katsayısı sıklıkla başvurulan bir güvenilirlik araştırma yöntemidir (Özdamar 2010:603-605). Yapılan analiz sonucunda ölçeğin Alfa değeri 0,771 olarak hesaplanmıştır. George vd.'nin (2003) ve Özdamar'ın (2011) belirttiği üzere $0,70 \leq \alpha < 0,90$ aralığındaki bir Alfa değeri, güvenilirliğin oldukça iyi düzeyde olduğunu göstermektedir. Ölçek içerisinde güvenilirlik düzeyini bozan herhangi bir madde olmadığı, madde toplam korelasyonların + 0,250'den yüksek olduğu (Kalaycı, 2010:412),

sınıflar arası korelasyon katsayıları kriterlerine göre ölçek yarımalarının varyansı ile toplam varyansın benzeştiği, maddelerin tamamının Tukey'in Toplanabilirlik Testine göre toplanabilir özellikte olduğu ($p>0,05$), Hotelling's T-kare istatistiği sonucuna göre maddelerin homojen bir yapıda ve çoklu normal dağılımdan geldiği söylenebilir ($p<0,001$) (Özdamar 2011:615-617).

Ölçeğin genel ortalaması 3,37 bulunurken, 'Turizm sektöründe çalışarak, yeni insanlarla tanışmak keyifli bir deneyimdir.' ifadesi 4,13 ortalama puan ile en yüksek, 'Turizmle ilişkili işler, diğer işlerden daha saygındır' ifadesi 2,73 ile en düşük ortalama puanı elde etmiştir. Ölçeğe ilişkin diğer betimleyici istatistikler Tablo 3'te verilmiştir. Buna göre araştırmaya katılan öğrencilerin turizmde kariyerin gerek olumlu gerekse olumsuz etkileri hakkında kararsız bir tutuma sahip oldukları görülmektedir. Öğrencilerin en yüksek kariyer algılamalarının turizmin yurtdışında çalışma olanağı sağlaması ve yeni insanlarla tanışmanın verdiği keyiften kaynaklandığı, en olumsuz algılamaların ise turizmin cinsiyet ayrımına yol açması, sosyal yaşantıya zaman bırakmaması ve ekonomik getirinin azlığından kaynaklandığı görülmektedir.

Tablo 3. Turizmde Kariyer Algılaması Ölçeği Betimleyici İstatistikleri (n=414)

İfadeler	Ort.	Std. Sapma	Genel Ort.	Alfa
1- Turizm ve Otelcilik üniversite eğitimi almak kariyer gelişimim açısından doğru bir yatırımdır.	3,58	1,220	3,37	,771
2-Turizm eğitimi almak yurtdışında çalışma olanakları yaratmaktadır.	3,85	1,061		
3-Turizm sektöründe çalışarak iyi paralar kazanılabilir.	3,84	1,033		
4- Turizm sektöründe iş bulmak kolaydır.	3,56	1,106		
5- Turizm sektöründeki işlerin maddi ek getirisi fazladır.	3,48	1,008		
6-Turizmle ilişkili işler, diğer işlerden daha saygındır.	2,73	,990		
7-Turizm sektöründe çalışmak Türkiye`de toplum için önemli bir hizmettir.	3,34	1,169		
8- Turizm sektöründe çalışarak, yeni insanlarla tanışmak keyifli bir deneyimdir.	4,13	1,043		
9-Turizm sektöründe cinsiyet ayrımı yoktur.	2,91	1,380		
10- Turizm sektöründeki yükselme fırsatları memnun edicidir.	3,17	1,153		
*11-Turizm sektöründe çalışmak güvenilir bir maddi gelecek sağlar.	3,07	1,172		
*12-Turizm sektöründeki sosyal iş güvenceleri düşük değildir.	3,24	1,157		
*13-Turizmdeki belirsiz iş saatleri aile hayatımı negatif etkilemez.	3,29	1,524		
*14-Turizmde çalışmak insanın sosyal yaşantısını negatif etkilemez.	3,12	1,344		
*15-Turizm sektörü talep ettiği bireysel yeteneklere karşın hak edilen çalışma koşullarını sağlar.	3,28	1,198		

*Bu maddeler ölçek içerisinde olumsuz şekilde ifade edilmiş, analizler sırasında ters kodlanmış ve ifade ediliş şekilleri değiştirilmiştir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin farklı üniversitelerden olması sebebiyle, turizmde kariyer algılamalarına yönelik tutumlarına ait ortalama puanlar karşılaştırılmıştır. Tablo 4'te araştırmaya katılan üç farklı üniversite öğrencilerinin turizmde kariyer algılamalarına ait istatistikleri yer almaktadır.

Tablo 4. Üniversite Bazında Turizmde Kariyer Algılaması Ölçeği Betimleyici İstatistikleri ve Anova Analizi İstatistikleri (n=414)

İfadeler	MEÜ	COMU	GAÜ	f	P (sig)
1- Turizm ve Otelcilik üniversite eğitimi almak kariyer gelişimim açısından doğru bir yatırımdır.	3,54	3,54	3,77	1,229	,294
2-Turizm eğitimi almak yurtdışında çalışma olanakları yaratmaktadır.	3,85	3,86	3,89	,039	,962
3-Turizm sektöründe çalışarak iyi paralar kazanılabilir.	4,04	3,87	3,52	6,773	,001
4- Turizm sektöründe iş bulmak kolaydır.	3,90	3,48	3,36	7,771	,000
5- Turizm sektöründeki işlerin maddi ek getirisi fazladır.	3,58	3,52	3,30	2,197	,112
6-Turizmle ilişkili işler, diğer işlerden daha saygındır.	2,72	2,62	2,98	4,011	,019
7-Turizm sektöründe çalışmak Türkiye`de toplum için önemli bir hizmettir.	3,19	3,26	3,86	10,807	,000
8- Turizm sektöründe çalışarak, yeni insanlarla tanışmak keyifli bir deneyimdir.	4,04	4,29	3,90	5,350	,005

9-Turizm sektöründe cinsiyet ayrımı yoktur.	2,94	2,70	3,38	7,829	,000
10- Turizm sektöründeki yükselme fırsatları memnun edicidir.	3,16	3,06	3,53	5,333	,005
*11-Turizm sektöründe çalışmak güvenilir bir maddi gelecek sağlar.	2,78	3,30	2,97	8,112	,000
*12-Turizm sektöründeki sosyal iş güvenceleri düşük değildir.	2,76	3,60	3,06	23,219	,000
*13-Turizmdeki belirsiz iş saatleri aile hayatını negatif etkilemez.	1,92	4,32	2,47	219,307	,000
*14-Turizmde çalışmak insanın sosyal yaşantısını negatif etkilemez.	2,74	3,50	2,74	17,487	,000
*15-Turizm sektörü talep ettiği bireysel yeteneklere karşın hak edilen çalışma koşullarını sağlar.	2,51	3,87	2,75	78,313	,000
Ortalama	3,20	3,58	3,32	25,413	,000

*Bu maddeler ölçek içerisinde olumsuz şekilde ifade edilmiş, analizler sırasında ters kodlanmış ve ifade ediliş şekilleri değiştirilmiştir.

Elde edilen sonuçlar incelendiğinde turizmde kariyer algılaması en olumsuz okulun MEÜ, en olumlu algıya sahip okulun ise ÇÖMÜ olduğu görülmektedir. Üç farklı üniversitenin öğrencilerinin turizmde kariyer algılamaları arasında istatistiksel bir fark olup olmadığını test etmek amacıyla Tek yönlü varyans analizi (Anova) uygulanmıştır. Analiz sonucunda 15 maddeden oluşan ortalamalar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($p < 0,001$). Bunun üzerine hangi kategoriler arasında fark olduğunu test etmek için Post-Hoc testine geçilmiştir. Levene testi istatistiği sonucunda varyansların eşit olmadığı anlaşılmış ve Tamhane's T2 istatistiği sonuçlarına göre sonuçlar yorumlanmıştır. Buna göre turizmde kariyer algılamalarının MEÜ ve GAÜ öğrencileri arasında farklılık göstermediği, buna karşın ÇÖMÜ'nün diğer iki üniversite ile de farklılık gösterdiği anlaşılmıştır. Benzer şekilde teker teker ölçek maddelerini algılama açısından üniversiteler arasında farklılık bulunup bulunmadığı araştırılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre, 'Turizm ve Otelcilik üniversite eğitimi almak kariyer gelişimim açısından doğru bir yatırımdır', 'Turizm eğitimi almak yurtdışında çalışma olanakları yaratmaktadır' ve 'Turizm sektöründeki işlerin maddi ek getirisi fazladır' maddelerine ait ortalama puanların üniversite isimlerine göre farklılaşmadığı anlaşılmaktadır. Dolayısıyla farklı üniversitelerde öğrenim görmelerine karşın öğrencilerin bu üç madde için benzer algılara sahip olduğu anlaşılmaktadır.

4.3.Kariyer Algılamalarının Karşılaştırılması

Araştırmanın bu kısmında anketin ilk kısmında yer alan bazı kategorik ve psikografik değişkenlere göre öğrencilerin turizmde kariyer algılamalarının farklılaşıp farklılaşmadığı test edilmiştir. İki kategoriye sahip olan değişkenler için gerçekleştirilen bağımsız çift örneklem T-Testi sonucunda, turizmde kariyer algılamalarının cinsiyet, bitirilen lisenin turizm lisesi olup olmaması, eğitimden duyulan memnuniyet ve sektörde deneyim değişkenlerine göre istatistiksel olarak farklılaşmadığı anlaşılmıştır ($p > 0,05$). Buna karşın 'mezun olduktan sonra turizmde çalışmayı düşünüyor musunuz' ve 'mümkün olsaydı hemen turizm eğitimi almayı bırakır mıydınız' ifadesine göre turizmde kariyer algılamalarının farklılaştığı ortaya çıkmıştır.

Tablo 5. Psikografik Değişkenler Açısından Turizmde Kariyer Algılaması Arasında Farklılığın Karşılaştırılması

Değişken	Kategori	n	Ortalama	Std. sapma	Farklaşan kategoriler	p (sig)
Turizmde çalışma eğilimi	Evet	214	3,5677	,44918	Tüm kategoriler arası	0,001/0,004
	Hayır	78	3,1153	,60120		
	Kararsızım	120	3,3709	,41699		
	Toplam	412	3,4248	,50228		
Eğitimi bırakma eğilimi	Evet	111	3,2203	,55821	Hayır-Evet	0,000
	Hayır	212	3,5986	,43300		
	Kararsızım	90	3,2675	,50167	Hayır-Kararsızım	0,000
	Toplam	413	3,4248	,46960		

5.Sonuç ve Tartışma

5.1.Teorik Çıktılar

Lisans düzeyinde turizm eğitimi gören 3. ve 4. sınıf öğrencilerinin turizmde kariyer algılamalarını araştıran bu çalışma, daha önce gerçekleştirilen çalışmalar ile benzerlik ve farklılıklar taşıyan sonuçlara ulaşmıştır. Buna göre Roney ve Öztin'in (2007) çalışmasındaki bulgularla benzer bir şekilde öğrencilerin farklı üniversitelerde ve şehirlerde eğitim görmeleri, turizmde kariyer algılarını farklılaştıran bir unsur olduğu ortaya çıkmaktadır. Roney ve Öztin (2007) ve Kozak ve Kızıllırmak'ın (2001) ile benzer şekilde cinsiyetin turizm algısı

üzerinde fark yaratmadığı ve turizmde çalışma niyetinin turizm algısı üzerinde fark yarattığı bulgulanmıştır. Aksu ve Köksal (2005) da benzer bir şekilde kişisel olarak bu mesleği gönüllü olarak sürdürmeye niyetli öğrencilerin, diğer öğrencilere göre daha pozitif algılara sahip olduğunu ifade etmektedir. Getz (1994), Kozak ve Kızıllırmak ve (2001) Roney ve Öztin'den (2007) farklı olarak öğrencilerin sektör tecrübelerinin bulunup bulunmamasının turizmde kariyer eğilimi açısından fark yaratan bir unsur olmadığı ortaya çıkmıştır.

Öğrencilerin turizmde kariyer algılamalarına ilişkin görüşleri incelediğinde öğrencilerin turizmde kariyerin gerek olumlu gerekse olumsuz etkileri hakkında kararsız bir tutuma sahip oldukları görülmektedir. Öğrencilerin en yüksek kariyer algılamalarının 'turizmin yurtdışında çalışma olanağı sağlaması' ve yeni insanlarla tanışmanın verdiği keyiften kaynaklandığı, en olumsuz algılamaların ise 'turizmin diğer işlerden daha az saygın olması', 'turizmin cinsiyet ayırımına yol açması', 'sosyal yaşantıya zaman bırakmaması' ve 'ekonomik getirinin azlığı'ndan kaynaklandığı söylenebilir. Öğrencilerin turizmde kariyerin olumsuz etkilerinden ziyade 'Turizmle ilişkili işler, diğer işlerden daha saygındır' ifadesine en düşük katılımı gösterdiği görülmektedir. Bu sonuç Kozak ve Kızıllırmak'ın (2001), Birdir (2002), ve Roney ve Öztin'in (2007) turizm eğitimi almakta olan öğrenciler üzerinde yaptıkları çalışmalarında elde ettiği, öğrencilerin turizm sektöründeki işlerin saygınlığı konusundaki olumsuz tutuma sahip oldukları sonucuyla benzeşmektedir.

Araştırmanın sonuçları, Birdir (2002), Roney ve Öztin (2007), Baltacı ve Üngören (2010), Chuang ve Jenkins (2010) ve Richardson ve Butler'in (2012) çalışmaları ile genel olarak büyük benzerlikler taşıdığı görülmektedir. Bu araştırmanın bulgularıyla çelişen tek çalışma Lu ve Adler (2009) tarafından Çin'de gerçekleştirilen ve öğrencilerin 'kişisel gelişim sağlama' ve 'yüksek gelir sağlama' beklentilerinden ötürü turizmde kariyer yapma eğiliminde olduklarını ortaya koyan çalışmadır.

5.2. Uygulamaya Yönelik Çıktılar

Yabancı dil eğitimiyle birlikte yaklaşık 5 yıl turizm eğitimi alan öğrencilerin eğitim aldıkları alan dışında istihdam fırsatları aramaları eğitim bakışı açısından bakıldığında büyük bir israf gibi gözükmektedir. Diğer bir yandan turizm eğitimi için açılan Meslek Yüksekokulu, Yüksekokul ve Fakülte sayıları ile turizm endüstrisinde istihdam sağlayacak birimlerin sayısının benzer hızda artmadığı da ortadadır. Bu çelişkinin yanı sıra yıllardır plansız bir turizm gelişmesi ve istihdam politikası izleyen turizm endüstrisinin, öğrenciler adına sempatisini kaybetmesi de bir başka sorun olarak gözükmektedir. Alan yazında yapılan birçok çalışma staj yapmadan önce öğrencilerin turizmde kariyer hakkında daha olumlu görüşlere sahip olduğunu göstermektedir. (Getz, 1994; Jenkins, 2001; Roney ve Öztin, 2007; Chen ve Shen, 2012). Öğrencilerin staj dönemleri veya sezonluk çalışma dönemleri boyunca edindikleri tecrübeler, konakladıkları yerler, birlikte çalıştıkları personelin niteliği, yöneticilerin niteliği, is saatlerinin uzunluğu, cinsel istismar, ücretlerin azlığı veya ücretlerini zamanında alamamaları gibi birçok unsur öğrencilerin mezuniyet sonrası başka sektörlerle yönelmelerine neden olmaktadır. Bu sebeplerden dolayı okul hayatına devam eden öğrenciler, okulda edindikleri ile sektörün ihtiyaç duyduğu niteliklerin birbirini tutmadığına kanaat getirmektedir (Richardson ve Butler, 2012). Bu düşüncede olan öğrenciler için tek hedefin okulu bitirmek olduğu ve turizm endüstrisinden soğudukları görülmektedir. Dolayısıyla bu araştırma sonuçlarında da görüldüğü üzere öğrenciler turizmin endüstrisinin saygınlığı hususunda olumsuz görüşlere sahip olmaktadır.

Bu olumsuz deneyimlerin elde edilmesi elbette ki kabullenilmesi gereken durumlar değildir. Günümüzde pek çok turizm işletmesinin personeline verdiği değeri arttırdığı ve personelleri için ayırdığı imkânları geliştirdiği görülmektedir. Ancak bu noktada eğitim kurumlarının üzerine düşen görevler söz konusudur. Özellikle son yıllarda Kariyer Günleri gibi etkinlikler düzenlenerek öğrencilerin bilinen ve iyi koşullara sahip işletmelerde stajlarını yapmaları için çabalar gösterilmektedir. Bu noktada turizm okullarının öğrencileri için çalışma alanlarını çeşitlendirmeleri faydalı olabilir. Otelcilik ağırlıklı istihdamın bu sorunu çözmede yetersiz olduğu açıktır. Bu sebeple turizm endüstrisinin alt sektörleri olan seyahat acentacıları, tur firmaları, yiyecek-içecek işletmeleri, kongre ve toplantı organizasyon şirketleri ve hava yolları işletmeleri gibi diğer sektörlerde de çalışma imkânlarının sağlanması ve öğrencilerin bu alanlara teşvik edilmesi faydalı olabilir. Son olarak turizm lisans eğitimi veren yüksekokul ve fakülteler için öğrenci kontenjanlarının azaltılması düşünülmeli gereken bir diğer önemli konudur. Konaklama işletmelerinin sayısı ve ağırlıkla buldukları şehirler düşünüldüğünde, bu hızla öğrenci alımına devam edilmesi durumunda, başka endüstrilerde iş aramak öğrencilerin en doğal hakkı olacaktır.

Kaynakça

- Baltacı, F. ve Üngören, E. (2010). Turizm Eğitimi Alan Öğrencilerin Eğitim Memnuniyetlerinin ve Geleceğe Yönelik Bakış Açılarının Belirlemesine Yönelik Bir Araştırma, *11. Ulusal Turizm Kongresi*, 312-324.
- Birdir, B. (2002). Turizm ve otel işletmeciliği eğitimi alan lisans öğrencilerinin turizm endüstrisinde çalışmayı tercih etmemelerinin temel nedenleri: Bir nominal grup tekniği araştırması, *Turizm Eğitimi Konferans-Workshop*, Turizm Bakanlığı Turizm Eğitim Genel Müdürlüğü, 495-504.

- Chen, T. L., ve Shen, C. C. (2012). Today's intern, tomorrow's practitioner?—The influence of internship programmes on students' career development in the Hospitality Industry, *Journal of Hospitality, Leisure, Sport & Tourism Education*, 11(1), 29-40.
- Chuang, N. K., ve Dellmann-Jenkins, M. (2010). Career decision making and intention: A study of hospitality undergraduate students, *Journal of Hospitality and Tourism Research*, 34(4), 512-530.
- Duman, T., Tepeci, M. ve Unur, K. (2006). Mersin'de Yükseköğretim ve Orta Öğretim Düzeyinde Turizm Eğitimi Almakta Olan Öğrencilerin Sektörün Çalışma Koşullarını Algılamaları ve Sektörde Çalışma İsteklerinin Karşılaştırmalı Analizi, *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 17 (1), 51-69.
- George, D., Mallery, P. (2003). *SPSS for Windows step by step: A simple guide and reference*. 4th ed., Boston: Allyn & Bacon.
- Getz, D. (1994). Students' work experiences, perceptions and attitudes towards careers in hospitality and tourism: A longitudinal case study in Spey Valley, Scotland, *International Journal of Hospitality Management*, 13(1), 25-37.
- Gürkan, Ç., Dönmez, D., Küçükaltan D. (2010). Turizm Alanında Eğitim Gören Öğrencilerin Kariyer Hedefleri: Ön Lisans Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma, *11. Ulusal Turizm Kongresi*, 351-364.
- Hacıoğlu, N. (2010). Turizm Pazarlaması, 7.Baskı, Ankara.: Nobel Yayınevi.
- Jenkins, K. A. (2001) Making A Career of It? Hospitality Students' Future Perspectives: An Anglo-Dutch Study, *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, (13), 13-20.
- Kalaycı, Ş. (2010). *SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri*. Ankara: Asil Yayın Dağıtım.
- Kozak, M., Kızılırmak, İ. (2001). Türkiye'de Meslek Yüksekokulu Turizm-Otelcilik Programı Öğrencilerinin Turizm Sektörüne Yönelik Tutumlarının Demografik Değişkenlere Göre Değişimi, *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, (12), 9-16.
- Kusluyan, S., ve Kusluyan, Z. (2000). Perceptions and attitudes of undergraduate tourism students towards working in the tourism industry in Turkey, *Tourism Management*, 21(3), 251-269.
- Lu, T., ve Adler, H. (2009). Career goals and expectations of hospitality and tourism students in China, *Journal of Teaching in Travel & Tourism*, 9(1-2), 63-80.
- Ozdamar, K., (2010). *Paket Programlar İle İstatistiksel Veri Analizi 2 (Çok Değişkenli Analizler)*. 7.Baskı, Kaan Kitabevi
- Özdamar, K. (2011). *Paket Programlar İle İstatistiksel Veri Analizi*. Eskişehir:Kaan Kitabevi.
- Richardson, S., ve Butler, G. (2012). Attitudes of Malaysian tourism and hospitality students' towards a career in the industry, *Asia Pacific Journal of Tourism Research*, 17(3), 262-276.
- Roney, S. A., ve Öztin, P. (2007). Career perceptions of undergraduate tourism students: A case study in Turkey, *Journal of Hospitality, Leisure, Sport and Tourism Education*, 6(1), 4-17.